

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Dubium I. An & quid sint Ideæ in me[n]te diuina.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

quid attribui secundum se, quod non attribuitur ei, in quantum fiat sub actu sciendi.

14 Quo modo responderetur etiam ad instantiam superius argumento adiectam. Cum enim in hypothese facta ipsius diuinæ præscientiæ includatur & supponatur ipsa futuritio peccati, vt dictum, fieri non potest, vt re ipsa futurum aut factum ponatur oppositum eius, quod præuisum est; videlicet Petrum non peccare: sic enim stare simul vtrumque contradictorium, videlicet Petrum peccaturum ex hypothese præuisiois, quæ supponit futuritionem peccati, vt dictum; & non peccaturum ex hypothese data; atque ita proinde fieret sensus compositus. Secus est, si loquamur de posse non peccare, vt significat intrinsecam potestatem liberam in Petro, ad non peccandum; hac enim etiam stante, non redditur sensus compositus, quo videlicet futuritio peccati cum non futuritione eius coniungatur; quandoquidem etsi possit non peccare, alterum tamen solum contradictorium illud, quod præuisum est, infallibiliter futurum est, videlicet Petrum peccaturum. Sensus igitur compositus & falsus est, cum dico, Petrus potest peccare simul & non peccare; sensus diuisus & verus est, Petrus potest peccare, & potest non peccare; siue quod idem est, potest peccare, vel non peccare. Et vero etiam alias sæpe rectè dicitur, aliquid posse Deum aut hominem facere, quod tamen factum poni non potest: nempe quoties ex facto esse, sensus diuisus, in quo solum aliquid facere aliquem posse conceditur, mutatur & transit in sensum compositum, adeoque impossibilem. Dicimus enim, Petrum posse comedere hodie singulos panes huius vrbis, non omnes copulatum; & tamen concedi minime potest, nec verò etiam consequens

est, comedisse singulos: tunc enim etiam comedisset omnes copulatum quod impossibile est; de qua re plura quæst. 11. dub. 4.

15 Quarto obijcitur. Omne scitum à Deo necesse est esse; quia certitudo & infallibilitas præscientiæ hoc postulat: si ergo Deos præscit futura, necesse est illa esse; ergo sunt necessaria. Respondetur, cum Suarez hic lib. 3. c. 3. n. 16. opus. cit. lib. 1. de scientia Dei cap. 9. nu. 21. tam antecedens, quam consequens esse verum, non de necessitate simpliciter, opposita libertati; sed de necessitate immutabilitatis & infallibilitatis, adeoque compositionis & in sensu composito. Eodem redit solutio S. Thomæ hic q. 14. a. 13. ad 3. vbi ait: *Ea que sunt scita à Deo, oportet esse necessaria secundum modum, quo subsunt diuinæ scientiæ; non autem absolute secundum quod in proprijs causis considerantur. Vnde & hac propositio. Omne scitum à Deo necessarium est esse, consuevit distinguui; quia potest esse de re, vel de dicto: si intelligatur de re, est diuisa & falsa; & est sensus, omnis res quam Deus scit est necessaria. vel potest intelligi de dicto; & sic est composita & vera; & est sensus, hoc dictum, scitum à Deo esse, est necessarium, &c.* Plura Vasquez disp. 68. cap. 5.

16 Quo modo verò cū libertate concilietur sciētia approbationis, nil attinet hoc loco speciatim declarare: quia cū secundum se accepta, vt est ipsa scientia simplicis intelligentiæ, non necessario secū trahat vel inferat effectū, nihil parit ea hac in re difficultatis. Prout verò, adiunctū habet liberū decretū diuinæ voluntatis, & formaliter scientia approbationis dicitur, sic quidē secum infallibiliter trahit effectū cognitum: sed non ratione sui præcisè, sed ratione adiunctæ voluntatis liberæ, quæ quomodo cū libertate arbitrij concilietur, infra q. 10. dub. 8. dicitur. Atque hæc de diuina scientia satis.

Q V Æ S T I O IX.

De Ideis Diuinis.

S. Thomas 1. p. q. 15. aa. 3.

Resoluetur hac quæstio duabus dubitationibus. I. An & quid sint Ideæ in mente diuina. II. Quot & quarum rerum Ideæ sint in mente diuina. Et poterat quidem hæc renouari ad quæstionem præcedentem, de diuina scientia; quia Ideæ ad scientiam artificis pertinent: ne tamen nimis proluxa euaderet ea quæstio; & quia ipse etiam S. Thomas hic quæstionem de Ideis, à quæstione de scientia Dei seiunxit, eademq; postposuit; non inconsulto eam nos etiam à præcedenti seiunximus.

DVBIVM I.

An, & quid sint Ideæ in mente diuina.

S. Thom. 1. p. q. 15. a. 1.

1 **I**deæ generatim loquendo nihil aliud est, quam exemplar seu forma quædam, ad cuius imitationem artifex liberè quiddam, & ex intentione operatur, iuxta S. Thomam q. 3. de verit. a. 1. Ea duplex est; vna externa, quam oculis intuetur artifex; seu quam extra se à parte rei existentem imitatur arti-

2 fex: altera interna, & in ipsa mente artificis sita. Hoc posito ad propositam dubitationem sequentibus assertionibus respondemus.

Assertio I. Sunt, & dantur in mente diuina Ideæ. Ita post S. Dionysium c. 5. de diuin. nom. & S. Augustinum l. 83. qq. q. 46. & alibi sæpe, vnanimiter docent Scholastici, cum S. Thoma hic q. 15. a. 1. & de verit. l. cit. & cum Magistro in 1. d. 35. & 36. conformiter Socrati, Platoni, vbi de formis separatis agit, alijsq; antiquis Philosophis, vt refert Vasquez hic disp. 71. c. 1. vbi etiam post alios censet, Aristotelem Platoni, in referenda & exponenda hac eius sententia, fecisse iniuriam.

Ratio

Ratio est. Quia omnis artifex & intellectuale agens, respectu effectus artificiatu seu liberi, propositum sibi habet exemplar seu formam quandam, ad cuius imitationem effectum illum efficit & conformat; nec vero potest aliter effectum eiusmodi producere, nisi prius in mente conformet conceptum, adeoque similitudinem effectus eiusmodi producendi. Cum ergo Deus sit agens intellectuale, & perfectissimus artifex omnis rei creatae, quae ad extra liberè utiq; producit, necessario fatendum est, eum in sua mente habere Ideas, utiq; internas sibi & intrinsecas; adeoque in ipsa mente & intellectu diuino, seu obiectiuè, seu formaliter existentes. Quare etià in Deo ideas esse, tã certum fuit S. Augustino, ut apud S. Thomam de verit. l. cit. dixerit, eum qui neget Ideas in Deo, *infidèle esse; quia negat filium Dei esse*: cui scilicet, uti & cætera attributa, quae ad intellectum pertinent, per quamdam appropriationem tribuitur nomen Idearum.

3 Assertio II. In Deo non habet locum Idea externa; sed solù interna, in ipsa eius mente, seu obiectiuè, seu subiectiuè constituta. Ita S. Thomas ei. a. 1. ad 1. omnesq; Theologi loc. cit. Ratio est. Tum quia idea externa imperfectionem denotat in operante; ut qui non possit in ipsa mente ita facile aut perfecte, absq; subsidio externo, formare sibi formam rei faciendae. Tum quia Idea externa causalitatem dicit, non solum respectu effectus producendi, sed etiam respectu ipsius operantis; quatenus ad eius similitudinem & imitationem, mentis conceptionem conformat. Vnde sequitur, in Deo solum habere locum ideas internas; quas etiam in ipsa mente diuina seu obiectiuè, seu formaliter existere nemo negat; & Augustinus loc. cit. ait, *sine impietate negari non posse*.

Assertio III. Idearum, quatenus quidè in Deo existunt, sunt increatae, aeternae, & immutabiles. Ita docet S. Augustinus cit. lib. 83. qq. q. 46. ubi ait. *Ideae sunt principales quaedam formae, vel rationes rerum stabiles atq; incommutabiles: quia ipsae formatae non sunt, ac per hoc aeternae, ac semper eodem modo se habentes, quae diuina intelligentia continentur. sed cum ipsae neq; oriuntur, neq; intereant, secundum eas tamè formari dicitur omne, quod oriri potest, & omne quod oritur & interit*. Idè habet sententia communis Doctorum. Probatur. Si enim creatae essent, per alias factae essent; & sic daretur processus in infinitum, ut ex S. Augustino pluribus deducit Suarez hic li. 3. c. 5. n. 2. Quocirca etiam si creaturae obiectiuè in mente diuina existentes, ideas essent, non tamen ut sic creatae essent, sed increatae, saltè negatiuè, & secundum Esse obiectiuum aeternae & immutabiles in Deo.

4 Assertio IV. Idearum non sunt creaturae obiectiuè existentes in mente diuina; sed ipsa essentia diuina, sub certa aliqua ratione. Ita S. Thomas hic q. 15. a. 1. Albertus, Bonauentura, Egidius, Capreolus, in 1. d. 35. & 36. itè Alensis 1. p. q. 23. m. 4. a. 1. Henricus quodl. 9. q. 2. Ferrariensis 1. cont. gent. c. 54. Caietanus, alijq; Thomistae hic q. 15. a. 1. Suarez l. 3. c. 5. n. 6. & Metaph. d. 25. lect. 1. Vasq. d. 71. c. 2. adeoque communis Theologorum; etsi contrariu docuerint Scotus, Ockam, Gabriel in 1. d. 35. & ferè Maior, ibid. Richardus, & Durandus in 1. d. 36. Alliacensis q. 6. a. 3. Quae sententia, ut in quaestione potius philosophia, nec tã rei, quã nominis, nõ rectè quidam

temeritatis arguunt, ut rectè Vasquez ibid. n. 6. cum praesertim nõ pauci vniuersim doceant, intellectus creati ideas, esse conceptus obiectiuos, non formales; in quibus sunt etiã ipsae Vasquez ci. d. 71. n. 7. & d. 72. a. n. 9. Albertinus tom. 1. q. 6. p. 5. n. 24. & Conimbricenses q. 3. a. 2. quibus non parũ fauè Aristot. 7. Metaph. tex. 23. & S. Thomas cit. de verit. q. 3. a. 2. Est ergo solù probabilior hæc assertio.

Probatur auctoritate SS. Patrũ, in quibus S. Dionysius, & S. Augustinus lo. cit. Ratio est, Tum quia ipsa essentia diuina est, quae representat Deo creaturas producendas, earumq; modos & c. Tum quia, sicut nulla creatura Deo est causa cognoscendi, ita nec causa operandi, per modum idearum. Accedit, quòd alias idea non ita proprie dicerentur increatae, aeternae, immutabiles, & c.

5 Assertio V. Essentia diuina formaliter habet rationem idearum, non proprie quã talis est, eminenter continens creaturas, ad cuius, etiam secundum suã entitatè spectatam, imitationem & similitudinè omnia fiant; nec proprie etiam, ut est species quasi quaedam intelligibilis creaturarum. Est communis Doctorum, quos pro sequenti assertionem citabimus; speciatim S. Thomas hic art. 2. etsi quoad priorem partem contrarium videantur sentire Henricus, Caietanus, Ferrariensis locis cit. item Gregorius de Valentia hic q. 1. p. 2. & alij recentiores Thomistae, quos refellit Vasquez disp. 72. n. 3.

Ratio est. Quia essentia diuina, uti formaliter nõ continet res creatas, quã tales ac secundum proprias earum rationes, ita etiam proprie non est imitabilis in creaturarum productione. Accedit quod Idea interna formaliter esse debet in intellectu; quod essentia non competit. Species vero intelligibilis, esto sit formalis similitudo obiecti, ut sic tamè solum habet se per modum actus primi, quo per se solum non sufficienter in ipsa mente representatur effectus efficiendus.

6 Assertio VI. Essentia diuina formaliter est Idea, quatenus est ipsum Verbum, seu conceptus formalis creaturae, cui secundum representationem assimilantur creaturae. Ita post Bonauenturam, Durandum, Capreolum docent Vasquez hic d. 71. c. 2. & quoad rem ipsam Suarez loc. cit. & colligitur ex S. Thoma hic q. 15. a. 2. ubi ait: *Idea operati est in mente operantis, sicut quod intelligitur; non autem sicut species, quã intelligitur, quã est forma faciens intellectum in actu*. Et ibidem ad 1. ait: *Idea non nominat diuinam essentiam, in quantum est essentia, sed in quantum est similitudo, vel ratio huius vel illius rei*. Et ibidè ad 2. ait: *Sapientia & ars significatur, ut quo Deus intelligit; sed idea, ut quod Deus intelligit, & c. Deus autem non solum intelligit multas res per essentiam suam, sed etiam intelligit se multa intelligere per essentiam suam: sed hoc est intelligere plures rationes rerum, vel plures ideas esse in intellectu eius, ut intellectus est*. Et similia habet q. 19. a. 4.

Probatur primò ex S. Dionysio c. 5. de diu. nom. ubi ait: *Si enim solus hic, quem videmus, coru, quae sub sensum cadunt, essentia & qualitates, quãquã multae sunt ac dissimiles, tamen ipse qui vnus est, aequaliterq; lumen fundit, renouat, alit, tuetur, perficit, diuidit, coniungit, fouet, fecunda reddit, auget, mutat, firmat, edis, mouet, vitaliaq; facit omnia, ut vnaquaq; res huius vniuersitatis pro capite suo, vnus atq; eiusdè solus est particeps, causãq; multorum*

quae

qua participant in se aequaliter anticipatas habet; certe maiore ratione in eis, atque omnium causa prius consistisse omnium rerum exemplaria concedendum est, una, quae essentia superior sit, coniunctione; quandoquidem essentia etiam in lucem profert, quod secretus sit ab essentia. Exemplaria autem dicimus, esse essentia rerum effectrices rationes, quae in Deo coniunctae ante fuerunt, quas scripta diuina praedestinationes appellant, diuina scilicet ac bonas voluntates, quae constituunt et faciunt omnia; quemadmodum Deus, qui essentia antecellit, ea quae sunt, et ante statuit, et in lucem protulit. Vbi S. Dionysius aperte docet, Ideas diuinas, quas Exemplaria rerum creaturarum recte vocat, esse rationes rerum effectrices, ac praedestinationes, quae intellectus actum denotant: cui tamen insuper diuinam voluntarem adiungit, quod sine ea ideae diuinae ad opus non veniant, ut quaestione praecedenti de scientia Dei, quae est causa rerum, dictum est.

7 Ratio est. Quia Verbo, seu conceptui diuino creaturae, conueniunt omnes conditiones ad internam ideam requisitae; 1. quia est in mente seu intellectu formaliter. 2. est principium quoddam proximum liberè operandi ad extra. 3. est id, quod considerat Deus, dum res producit ad extra. 4. ad eius similitudinem in representando res ipsae quodam imitatione efficiuntur; & ita quidem accuratè, & examulsum, ut res non fiant aliter, nec alio modo, quam quo ab ipso verbo, seu conceptui diuinæ mentis repræsentantur; idque iuxta determinationem liberæ voluntatis diuinæ. Accedit quod multi etiam in creato intellectu, adeoque vniuersim docent, ideam internam nihil aliud esse, quam conceptum formalem in mente artificis, quatenus est imago quadam representatiua rei: in quibus est etiam Suarez loco cit. post Alensium, Bonauenturam, Capreolum.

8 Assertio VII. Conceptus formalis creaturarum in mente diuina, habet rationem ideæ, præcipue ac perfectissimè, prout reflexa quasi cognitione à Deo concipitur. Ita docet S. Thomas hic q. 15. a. 2. ad 2. vbi ait: *Idea significatur in Deo, ut quod Deus intelligit, et c.* item, *Deus intelligit, se intelligere multa per essentiam suam; et hoc est intelligere plures ideas esse in intellectu eius, ut intellectus.* Et idem paulo antea etiam dixerat S. Thomas de artifice: *Dum intelligit, inquit, formam domus, ut à se speculatam, ex eo quod intelligit se intelligere eam, intelligit ideam, vel rationem domus.* Ex quibus intelligitur, iuxta mentem S. Thomæ, conceptum formalem rei faciendæ, habere quidem rationem essentialem ideæ, etiam absque eo, quod reflexè intelligatur; intelligendo enim non efficitur ideam, sed cognoscitur, ut inquit S. Thomas; attamen ad perfectionem quandam eius spectare, ut intelligatur, adeoque reflexè concipiatur, ita ut sit exemplar quoddam rerum efficiendarum cognitum.

Vnde quamuis etiam in creato intellectu, ad rationem ideæ necessarium non sit, ut conceptus formalis artificis, tanquam obiectum quod reflexè concipiatur; etsi hoc pertineat ad quandam perfectionem ideæ, ut rectè etiam docet post alios Suarez in Metaphys. loco citato. conclus. 3. & consentit Vasquez disput. 72. num. 10. qua de causa etiam cognitio illa creaturarum in Deo, habet essentialem rationem ideæ, licet abstrahamus à reflexa cognitione ipsius cognitionis; cum ipsa etiam per se directè

cognitio dirigere possit operantem vel similitudo rei efficiendæ imitabilis: simul tamen re ipsa certum est, ipsam etiam illam intellectionem diuinam, vel cognitam, vel maximè esse ideam: cum Deus eadem cognitione, se ipsum, creaturas, & suamet intellectionem necessariò intelligat: præterquam quod nonnulli existiment, etiam in creato intellectu ideam debere concipi, ut obiectum quod; de quo hic non disputo.

9 Assertio VIII. Ideæ pertinent ad practicam Dei scientiã. Ita Albertus in 1 d. 35. Durandus d. 36. quos etiam sequitur Vasquez disp. 74. n. 3. cū recentioribus Thomistis, etsi paulo aliter loquatur S. Thomas hic quaest. 15. art. 15. & quaest. 1. de potentia art. 5. vbi discrimen constituit inter Ideam & Exemplar; quod hoc sit rerum futurarum tantum, & pertineat ad scientiam Dei practicam; idea sit etiam rerum possibilem, & pertineat ad speculatiuam Dei scientiam, & non nisi virtute practicam. Quod postremum etiam docent Egidius in 1. dist. trigesima sexta, & Gabriel d. 35.

Sed suppositis ijs, quæ diximus præcedenti quaestione dub. 11. de scientia Dei practica, patet, scientiam practicam absolutè ac generatim loquendo, non tantum esse rerum quandoque existentium, seu futurarum, sed etiam merè possibilem: ac proinde cum ideæ etiam practice versentur circa res, quatenus hoc vel illo modo fieri à Deo possunt, rectè simpliciter dicuntur, ad practicam Dei scientiam pertinere, non ad speculatiuam: in quantum nimirum, scientia aliqua in actu primo verè etiam practica dicitur; licet in actu secundo ad opus efficaciter non referatur; quam practicam virtute vocauit S. Thomas loco citato. Nec vero discrimen illud allatum, inter Ideam & exemplar, ad modum quidem loquendi duntaxat pertinens, omnes videntur recepisse, nec est quasi certa lege definitum, aut antiquorum Patrum, vel Philosophorum auctoritate firmatum, ut rectè Suarez hic libro tertio capite quinto, numero octauo. Vasquez disput. 73. num. 14. & Gregorius de Valentia quaest. 15. p. 4. vbi propterea etiam admittit cum Banne hic quaestio 15. art. 3. dici posse Ideas, per modum exemplaris, esse rerum merè etiam possibilem.

10 Assertio IX. Ideæ, & exemplaria, seu rationes Ideales & exemplares, ab æterno conueniunt Deo; & ideæ quidem etiam necessariò. Colligitur ex assert. 3. & seqq. Et est mens S. Augustini & Doctorum ibidem. Quia cū ideæ, & exemplaria sint ipsi conceptus formales creaturarum in mente diuina, quatenus aliquo modo imitabiles in earum productione, non supponunt existentiam vllius creaturæ; nec adeo significant relationem ad creaturas, quæ consequatur actionem Dei transeuntè sed immanentem, qualia nomina Deo ab æterno conuenite dictum est supra q. 7. dub. 2. Et quia Ideæ dantur etiam respectu rerum possibilem tantum; necessariò etiam conueniunt Deo. Idem dicendū est de exemplari, si ab idea placeat non distinguere: secus est, si recipiatur distinctio supra dicta S. Thomæ, quod exemplar solū dicatur respectu rerum actu quadoque existentium seu futurarum; hoc ipso n. quod res non necessariò, sed pro sola Dei voluntate futuræ sūt, & actu quadoque existit, non necessariò, sed liberè, hoc sensu, Exemplaris ratio diuino conceptui conuenit.